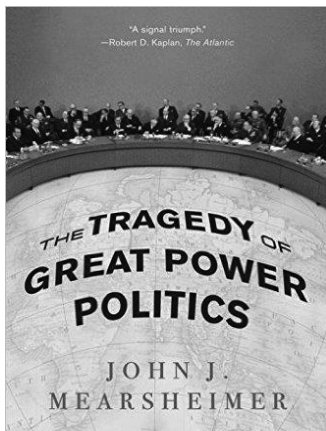

เรื่อง “โศกนาฏกรรมของการเมืองระหว่างชาติมหาอำนาจ”

เชษฐา พวงหัตถ์

นักวิชาการอิสระ 1089/9 ถ.พหลโยธิน ต.จตุจักร อ.จตุจักร จ.กรุงเทพฯ

puanghutchetta592@gmail.com

ชื่อหนังสือ	The Tragedy of Great Power Politics
ชื่อผู้เขียน	John J. Mearsmsheimer
จำนวนหน้า	555 หน้า
สำนักพิมพ์	New York: W. W. Norton & Company
ปีที่พิมพ์	2001

หมายเหตุ บทวิจารณ์หนังสือชิ้นนี้มีที่มาจากการเป็นผู้บรรยายรายวิชา 450 205 Politics and International Relations in East Asia หลักสูตรเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาคการศึกษา 1/2558 โดยผู้บรรยายได้มอบหมายให้นักศึกษาที่เรียนรายวิชานี้อ่านเอกสาร/หนังสือเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ/การเมืองระหว่างประเทศในเอเชียและสรุปประเด็นสำคัญของเอกสาร/หนังสือดังกล่าว ผู้เขียนในฐานะผู้บรรยายได้แนะนำให้ นักศึกษากลุ่มหนึ่งอ่านหนังสือของ J. J. Mearsheimer เรื่อง The Tragedy of Great Power Politics รวมถึงบทวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ รวมตลอดถึงได้ให้คำแนะนำในการแปลและสรุปความเอกสาร/หนังสือนี้แก่นักศึกษากลุ่มนั้นจนปรากฏเป็นบทปริทัศน์หนังสือชิ้นนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณคุณณนรินทร์พันธุ์ชาตะรัตน์ นักศึกษาชั้นปี 3 หลักสูตรเอเชียศึกษา ที่ช่วยจัดทำต้นฉบับของบทปริทัศน์หนังสือชิ้นนี้

Great powers fear each other. They regard each other with suspicion, and they worry that war may be in the offing. They anticipate danger. There is little room for trust. . . . From the perspective of any one great power, all other great powers are potential enemies. . . . The basis of this fear is that in a world where great powers have the capability to attack each other and might have the motive to do so, any state bent on survival must be at least suspicious of other states and reluctant to trust them.

John Mearsheimer

งานเขียนจำนวนหนึ่งของเมียร์สไฮเมอร์ (John J. Mearsheimer) ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นของการวิพากษ์ในวงวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะหนังสือชื่อ *The Tragedy of Great Power Politics* (Mearsheimer, 2001) เมียร์สไฮเมอร์เป็นนักทฤษฎีชั้นแนวหน้าอีกคนหนึ่งนอกเหนือจากเคนเน็ธ วอลซ์ (Kenneth N. Waltz) ซึ่งเขียนหนังสือชื่อ *Theory of International Politics* (Waltz, 1979) ที่เคยได้รับกันยอมรับอย่างกว้างขวาง เมียร์สไฮเมอร์เป็นนักทฤษฎีที่ยึดมั่นในจารีตความคิดแบบ Neorealism หรือ Structural Realism โดยเขาได้พัฒนาแนวพินิจทางทฤษฎีสำหรับการศึกษาการเมืองระหว่างประเทศซึ่งมีชื่อว่า Offensive Realism และพยายามชี้ให้เห็นว่าแนวพินิจนี้สามารถนำไปใช้อธิบายสาเหตุหลัก ๆ ของสงครามและสันติภาพได้ จากการเขียนด้วยภาษาที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย ทำให้หนังสือเล่มนี้กลายเป็นเอกสารหลักอีกชิ้นหนึ่งสำหรับผู้ศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะการเมืองระหว่างประเทศ

ทฤษฎี Offensive Realism ของเมียร์สไฮเมอร์มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขจุดอ่อนของทฤษฎี Defensive Realism ของวอลซ์ และสามารถนำไปใช้อธิบายพฤติกรรมอันก้าวร้าวของชาติมหาอำนาจในการเมืองระหว่างประเทศ ประเด็นนี้เองที่นำไปสู่การตั้งข้อสังเกตและการตั้งคำถามชุดหนึ่งว่า ข้อเสนอของทฤษฎี Offensive Realism ขัดแย้งกับข้อเสนอของทฤษฎี Defensive Realism อย่างไม่สามารถประนีประนอมกันทางความคิดใช่หรือไม่ หรือว่าข้อเสนอทั้งทางทฤษฎีและในเชิงประจักษ์ของเมียร์สไฮเมอร์เป็นการสานต่อทฤษฎีของวอลซ์ และข้อเสนอของเมียร์สไฮเมอร์สามารถตอบคำถามที่ว่าทำไมยุทธศาสตร์ของชาติมหาอำนาจที่มีท่าทีก้าวร้าวจะนำไปสู่โศกนาฏกรรมขึ้นมาได้ ประเด็นเหล่านี้ช่วยบรรจุมุมมองชีวิตชีวาลงไปในชีวิตของการเมืองระหว่างประเทศ มีพิกัดต้องพูดถึงการสร้างภาพประทับใจอย่างมากให้กับบรรดาผู้ที่อยู่วงวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องของอำนาจ (Power) และภูมิศาสตร์ (Geography) ในการเมืองโลก

นักวิชาการจำนวนไม่น้อยมองว่า การแข่งขันกันด้านความมั่นคงจะปรากฏขึ้นอีกในเอเชีย โดยเฉพาะเอเชียตะวันออกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บรรดาสถาบันระหว่างประเทศคงไม่สามารถอนุมัติสันติภาพได้ ประเทศต่าง ๆ จำนวนหนึ่งเร่งพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์หรืออาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (WMD) ด้วยข้ออ้างว่าเพื่อใช้ในการป้องปราม (Deterrence) อเมริกายามหาอำนาจทุกวิถีทางที่จะขัดขวางการผงาดขึ้นมาเป็นชาติมหาอำนาจของจีน ชาติมหาอำนาจไม่ว่าจะเป็นชาติใดหรือแม้แต่ชาติที่เป็นประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมที่ต้องการเพิ่มอำนาจของตนให้มากที่สุดนั้น ล้วนมีพฤติกรรมก้าวร้าว สหรัฐอเมริกาตัดสินใจผิดพลาดในการบุกรุกอิรักและอัฟกานิสถาน ประเด็นเหล่านี้เป็นสิ่งที่เมียสไซเมอร์ให้ความสนใจและพยายามหาข้อสรุปให้ได้ในงานเขียนหลาย ๆ ต่อหลายชิ้นของเขา เมียสไซเมอร์เป็นผู้จุดประกายความคิดที่นำไปสู่การถกเถียงโดยเฉพาะการวิพากษ์วิจารณ์ที่มีต่อจารีตความคิดของ Realism ในงานเขียนชิ้นแรก ๆ เมียสไซเมอร์ให้ความสนใจต่อยุทธศาสตร์ศึกษา (Strategic Studies) โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ด้านการทหาร (Military Strategy) (Mearsheimer, 1983; 1984) อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอมของเมียสไซเมอร์ที่ได้รับความสนใจและนำไปสู่การโต้เถียงกันอย่างมากมายในวงวิชาการด้านการเมืองระหว่างประเทศก็คือทฤษฎีแนว Structural Realism ที่เขาตั้งชื่อว่า Offensive Realism และปรากฏในหนังสือชื่อ *The Tragedy of Great Power Politics*

เป้าหมายของทฤษฎี Offensive Realism ของเมียสไซเมอร์ก็คือการพยายามหาคำตอบต่อคำถามที่ว่าทำไมความสัมพันธ์ระหว่างชาติมหาอำนาจในระบบรัฐสมัยใหม่จึงเป็นเรื่องของความขัดแย้งเสียเป็นส่วนใหญ่ เมียสไซเมอร์นำเอาข้อเสนอของวอลซ์ (Waltz, 1979) มาพิจารณาเพื่อชี้ให้เห็นว่า โครงสร้างของการเมืองระหว่างประเทศ (Structure of International Politics) เป็นหัวใจของการทำความเข้าใจความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในการเมืองระหว่างประเทศ ข้อเสนอของ Offensive Realism ก็คือ ชาติมหาอำนาจ “มักจะแสวงหาโอกาสที่จะให้ได้มาซึ่งการมีอำนาจ (Power) เหนือคู่แข่งของตน โดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่การครองความเป็นเจ้า”¹ (Mearsheimer, 2001, p.29) ข้อเสนอนี้แตกต่างจากข้อเสนอของ Defensive Realism ของเคนเนธ วอลซ์ (Kenneth N. Waltz) ซึ่งเชื่อว่า รัฐทั้งหลายแสวงหาความมั่นคง (Security) มากกว่าที่จะต้องการมีอำนาจ ซึ่งทำให้ระบบระหว่างประเทศนอกจากจะอยู่ในสภาวะของการมุ่งแข่งขันกันน้อยลงแล้วและยังมีแนวโน้มที่จะเกิดความขัดแย้งน้อยลงอีกด้วย แต่ในทรรศนะของเมียสไซเมอร์ ท่าทีที่จะแสดงความก้าวร้าวไม่ได้เป็นลักษณะธรรมชาติของรัฐ ทว่าเป็นผลมาจากการพยายามที่จะอยู่รอดอย่างมั่นคงของรัฐในโลกของความไม่แน่นอน รวมตลอดถึงขีดความสามารถทางทหารในเชิงรุก และความเท่าเทียมกันในเรื่องของอำนาจที่แปรเปลี่ยนไป

¹ ข้อความภาษาอังกฤษคือ ...great powers “are always searching for opportunities to gain power over their rivals, with hegemony as their final goal”.

ฐานคิดของเมียร์สไฮเมอร์ที่รองรับข้อเสนอข้างต้นและแสดงให้เห็นลักษณะสำคัญของการเมืองระหว่างประเทศก็คือ *ประการแรก* การเมืองระหว่างประเทศเกิดขึ้นในปริภูมิที่มีลักษณะ Anarchy² ซึ่งหมายความว่า “ไม่มีรัฐบาลที่มีสิทธิอำนาจเหนือรัฐบาลทั้งหลาย” (Government of Governments) ที่สามารถบังคับใช้กฎหมายและลงโทษรัฐใดก็ตามที่ก่ออาชญากรรมขึ้นมาได้ *ประการที่สอง* ไม่มีรัฐใดสามารถมีความรับรู้เจตนารมณ์ของรัฐอื่นๆ ได้ทั้งหมด และไม่มี ความมั่นใจอย่างเต็มที่ว่ารัฐอื่นๆ จะไม่ใช้กำลังกับตน ยิ่งไปกว่านั้น รัฐทั้งหลายล้วนประสบปัญหาจากการมีข้อมูลข่าวสารที่ไม่ครบถ้วนเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของอีกฝ่ายหนึ่ง มีพิกัดต้องพูดถึงความไม่แน่นอน/ความผันผวนของเจตนารมณ์ของรัฐอื่นๆ หมายความว่า เจตนารมณ์ที่แสดงความเป็น “นักบุญ” อาจพลิกผันเป็น “ซาตาน” และในทางกลับกัน *ประการที่สาม* ความอยู่รอดเป็นแรงจูงใจอันดับแรกของทุก ๆ รัฐที่อยู่ในระบบระหว่างประเทศ ความอยู่รอดต้องได้รับการจัดลำดับความเร่งด่วนให้อยู่ลำดับแรกเนื่องจากความเป็นอิสระ (State Autonomy) ของรัฐเป็นเงื่อนไขสำคัญของการบรรลุเป้าหมายอื่น ๆ ทั้งหมดของรัฐ *ประการที่สี่* รัฐทั้งหลายเป็นองค์ภาวะที่มีเหตุผล (Rational Entities) ในแง่ที่ว่ารัฐเหล่านี้มีวิถีคิดทางยุทธศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวกับสถานการณ์ที่อยู่ภายนอกรัฐและเลือกใช้ยุทธศาสตร์ที่ช่วยเพิ่มอำนาจแก่รัฐให้มากที่สุดเพื่อบรรลุเป้าหมายพื้นฐานในการอยู่รอด และ *ประการสุดท้าย* รัฐทั้งหลายในทฤษฎีของเมียร์สไฮเมอร์ (Mearsheimer, 1995, pp. 332-376; 2001) มีขีดความสามารถทางทหารในระดับหนึ่งที่จะช่วยให้ตนจัดการหรือถึงขั้นทำลายล้างรัฐอื่นๆ ได้ เมื่อนำฐานคิดข้างต้นมาพิจารณาร่วมกันแล้ว เมียร์สไฮเมอร์ได้ข้อสรุปว่าในที่สุดรัฐทั้งหลายก็จะตระหนักกว่าวิธีการที่มีประสิทธิผลที่สุดในการสร้างหลักประกันให้กับความอยู่รอดในสภาวะ Anarchy ก็คือการให้ได้มาซึ่งอำนาจในเชิงสัมพัทธ์จนสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือการเป็นรัฐที่มีอำนาจแข็งแกร่งที่สุด ซึ่งก็คือความเป็นจ้าว (Hegemon) อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าทุกๆ รัฐจะสามารถเพิ่มอำนาจในเชิงสัมพัทธ์ให้ได้มากที่สุดในเวลาเดียวกันได้ และเมื่อเป็นเช่นนี้ ระบบระหว่างประเทศจึงถูกกำหนดให้เป็นปริภูมิของการแข่งขันด้านความมั่นคงอยู่ตลอดเวลาตราบเท่าที่ระบบระหว่างประเทศยังคงอยู่ในสภาวะอนาธิปไตย (Mearsheimer, 2001)

เพื่อทดสอบความน่าเชื่อถือของฐานคิดของ offensive realism เมียร์สไฮเมอร์ยืนยันว่า “เราควรมองหาผู้นำซึ่งมีวิถีคิดที่มองเห็นความจำเป็นในการมีอำนาจมากขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับโอกาส

² ในทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ Anarchy เป็นมโนทัศน์ที่ชี้ให้เห็นว่าระบบระหว่างประเทศมีลักษณะที่ไร้ผู้นำ (Leaderless) กล่าวคือ ไม่มีองค์อธิปัตย์ (Sovereign) ที่ทำหน้าที่เป็นรัฐบาลที่มีสิทธิอำนาจครอบคลุมทั่วทั้งโลก ดังนั้นในสภาวะแบบนี้จึงไม่มีรัฐใดมีอำนาจบังคับเหนือรัฐอื่นๆ ทั้งหมดในแง่ของการมีอำนาจในการยุติข้อพิพาทระหว่างรัฐ รวมถึงตลอดถึงการมีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย หรือแม้แต่การกำหนดกฎระเบียบให้กับระบบระหว่างประเทศ สภาวะแบบนี้จึงแตกต่างจากการเมืองภายในประเทศ ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มโนทัศน์ Anarchy ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะเป็นจุดเริ่มต้นของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ขณะที่นักรัฐศาสตร์จำนวนหนึ่งใช้คำว่า Anarchy เพื่อบ่งชี้ว่าโลกตกอยู่ในความไร้ระเบียบหรืออยู่ในสภาวะของความขัดแย้ง แต่นักรัฐศาสตร์อีกจำนวนหนึ่งกลับมองว่า Anarchy สะท้อนให้เห็นระเบียบของระบบระหว่างประเทศ (Order in the International System) ซึ่งระเบียบ (Order) ในที่นี้ก็คือการดำรงอยู่ของรัฐที่เป็นอิสระทั้งหลายโดยไม่มีสิทธิอำนาจใด ๆ อยู่เหนือรัฐเหล่านั้น.

ในการอยู่รอดของรัฐ”³ (Mearsheimer, 2001, p.169) หลังจากนั้นเมียร์สไฮเมอร์ก็ทดสอบข้ออ้างของตนด้วยพฤติกรรมในอดีตของบรรดาชาติมหาอำนาจด้วยการตั้งคำถามจำนวนหนึ่ง ได้แก่ รัฐต่าง ๆ จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวและขยายอิทธิพลเมื่ออำนาจของรัฐเหล่านั้นเพิ่มขึ้นในเชิงสัมพัทธ์หรือไม่? อะไรเป็นตัวกำหนดว่าเมื่อชาติมหาอำนาจทั้งหลายเผชิญกับพฤติกรรมก้าวร้าวที่เป็นภัยคุกคามจากชาติมหาอำนาจอื่น ๆ ชาติมหาอำนาจเหล่านั้นจะดำเนินนโยบายถ่วงดุล (Balance) หรือดำเนินนโยบายบายพ่อนปรน (Appease) หรือ ผลักภาระให้ชาติมหาอำนาจอื่น ๆ เป็นผู้รับมือกับภัยคุกคามดังกล่าว (Buck-pass)? และระบบใดที่มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดสงครามมากกว่ากัน ระบบสองขั้วอำนาจหรือระบบหลายขั้วอำนาจ?

จากการที่เมียร์สไฮเมอร์สำรวจข้อมูลทางประวัติศาสตร์ย้อนหลังไปสองศตวรรษ เขารวบรวมเหตุการณ์ที่น่าประทับใจจำนวนหนึ่งเพื่อสนับสนุนข้ออ้างของเขาที่ว่ารัฐทั้งหลายแสวงหาโอกาสอยู่ตลอดเวลาเพื่อเพิ่มอำนาจของตน และพลวัตดังกล่าวนี้สามารถช่วยอธิบายพฤติกรรมส่วนใหญ่ของชาติมหาอำนาจ นอกจากนี้เมียร์สไฮเมอร์ยังนำเสนอความคิดใหม่ๆหลายอย่าง ตัวอย่างเช่น เมียร์สไฮเมอร์ชี้ให้เห็นว่า “น่านน้ำอันเป็นอุปสรรคในการขยายอำนาจ” (Stopping Power of Water)⁴ ทำให้ชาติมหาอำนาจบนพื้นแผ่นดิน (Land Powers) มีข้อได้เปรียบทางยุทธศาสตร์ และบรรดาชาติที่ต้องการมีบทบาทนำจะต้องหาทางครองความเป็นเจ้าในระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) ให้ได้ก่อนที่จะมีอำนาจครอบงำในระดับโลก (Global Hegemony) นอกจากนี้ เมียร์สไฮเมอร์ยังตั้งข้อสังเกตที่มีประโยชน์อย่างมากในเรื่อง “พหุขั้วอำนาจที่ไร้การถ่วงดุล” (Unbalanced Multipolarity) โดยเขาชี้ให้เห็นว่าระบบหลายขั้วอำนาจ (Multipolar System) ซึ่งไม่มีการถ่วงดุลอำนาจอย่างชัดเจนนั้นมีแนวโน้มมากขึ้นที่จะเกิดสงครามมากกว่าระบบที่มีความสมดุลของอำนาจ

แม้ว่าเมียร์สไฮเมอร์ประสบความสำเร็จในการชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของ Offensive Realism แต่ตัวเขาก็ไม่สามารถชี้ให้เห็นว่าทฤษฎีของเขามีพลังในการอธิบายได้มากเท่ากับที่เขากล่าวอ้าง ในการปกป้องแนวคิดของสำนัก Realism ที่เขาสังกัดอยู่ เมียร์สไฮเมอร์ได้นำเสนอการตีความประวัติศาสตร์ด้วยการนำเอากรณีของเยอรมนีในช่วงจักรวรรดิเยอรมัน (German Empire, 1871-1918) โดยเฉพาะในช่วง

³ ข้อความภาษาอังกฤษคือ: “...we should almost always find leaders thinking that it is imperative to gain more power to enhance their state’s prospects for survival.”

⁴ เมียร์สไฮเมอร์ชี้ให้เห็นว่าการปรากฏตัวของมหาสมุทรต่าง ๆ ในโลกเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายในการเป็นเจ้าโลก เมียร์สไฮเมอร์ให้เหตุผลว่าน่านน้ำทั้งหลายที่มีขนาดกว้างใหญ่ไพศาลเป็นตัวจำกัดความสามารถทางทหารในการขยายอำนาจและเป็นโดยธรรมชาติแล้วจึงตัวแบ่งอาณาเขตของชาติมหาอำนาจในโลก เมียร์สไฮเมอร์ยกตัวอย่างของการที่ช่องแคบอังกฤษแยกอังกฤษออกจากภาคพื้นทวีปยุโรป อันมีผลให้อังกฤษมีบทบาทในฐานะผู้ถ่วงดุลอำนาจที่มาจากนอกชายฝั่งทวีปยุโรป (Offshore Balancer) เมียร์สไฮเมอร์ยืนยันว่าอังกฤษไม่ได้มีความปรารถนาที่จะควบคุมหรือครอบงำยุโรปภาคพื้นทวีปแต่อย่างใด ทว่าอังกฤษมีเป้าหมายอยู่ที่แค่เพียงการรักษาดุลแห่งอำนาจและสร้างหลักประกันว่าจะไม่มีรัฐใดที่ก้าวขึ้นมามีอำนาจมากจนสามารถครอบงำภาพพื้นทวีปและครองความเป็นเจ้าในภูมิภาค (Regional Hegemony) ได้ ตลอดช่วงเวลาส่วนใหญ่ของคริสต์ศตวรรษที่ 19 อังกฤษมีขีดความสามารถด้านอุตสาหกรรมซึ่งเปิดโอกาสให้อังกฤษสามารถรุกเข้ามารอบงำยุโรปภาคพื้นทวีปเกือบทั้งหมดได้โดยง่าย อย่างไรก็ตาม อังกฤษก็เลือกที่จะไม่หาทางที่เข้าไปครอบงำยุโรปภาคพื้นทวีป เหตุผลส่วนหนึ่งก็คืออังกฤษคัดค้านแล้วว่าเป้าหมายในการให้ได้มาซึ่งความมั่นคงจะบรรลุได้โดยไม่ต้องทุ่มเทงบประมาณจำนวนมหาศาลถ้าหากปล่อยให้บรรดาชาติมหาอำนาจในยุโรปแข่งขันกันเอง การทำเช่นนี้มีผลให้ชาติมหาอำนาจเหล่านั้นจำกัดขอบเขตอำนาจอยู่แค่ในภาคพื้นทวีปยุโรปและไม่สามารถ “ข้ามช่องแคบอังกฤษ” เข้ามาท้าทายอังกฤษหรือขัดขวางผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของอังกฤษในเอเชียและแอฟริกา.

การปกครองของจักรพรรดิ Wilhelm II (1888-1918) ที่มีชื่อเรียกว่า Wilhelminian Era⁵] และสาเหตุของสงครามโลกครั้งที่หนึ่งมาตีความ

เมียสไซเมอร์ชี้ให้เห็นพฤติกรรมของเยอรมนีว่าเป็นเหตุเป็นผลและประมาณการล่วงหน้าถึงผลได้ผลเสียที่จะได้รับ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของชาตินิยมและการแย่งชิงอำนาจที่เกิดขึ้นภายในประเทศในช่วงนั้น รวมตลอดถึงมองข้ามข้อสังเกตที่ว่าเยอรมนีต่างหากที่เป็นฝ่ายทำให้ตนเองถูกปิดล้อม อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากมุมมองของเมียสไซเมอร์ในเรื่อง “น่านน้ำอันเป็นอุปสรรคในการขยายอำนาจ” และความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของกองกำลังภาคพื้นดินแล้ว แรงบีบภายในประเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอธิบายว่าทำไมเยอรมนีจึงสร้างกองเรือที่มีनावิกานุภาพพระดัดโลก อันนำไปสู่การทำให้อังกฤษตกอยู่ในสภาพโดดเดี่ยว การบีบให้มีการรวมกลุ่มพันธมิตรที่มีชื่อว่า “ไตรภาคี” (Triple Entente)⁶ และการทุ่มเทกำลังภาคพื้นดินเพื่อช่วงชิงทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการตอบโต้ฝรั่งเศสและรัสเซีย

การอธิบายของเมียสไซเมอร์ที่มีต่อประเด็นเรื่องการไม่มีการถ่วงดุลอำนาจกับนาซีเยอรมนีในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1930 มีน้ำหนักน้อยมาก เมียสไซเมอร์ยืนยันว่า การปิดความรับผิดชอบไปให้รัฐอื่นแก้ไข ปัญหา (Buck-passing) “มีสาเหตุมาจากข้อเท็จจริงที่ว่าเยอรมนีก่อนหน้าปีค.ศ. 1939 ไม่ได้มีกองทัพบกที่มีกำลังอันน่าสะพรึงกลัว และเมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่มีเหตุผลใด ๆ ที่เป็นแรงบีบให้บรรดาศัตรูของฮิตเลอร์ต้อง

⁵ จักรวรรดิเยอรมัน (German Empire) เป็นชื่อที่ใช้เรียกเพื่อหมายถึงรัฐเยอรมันในช่วงตั้งแต่การประกาศเป็นจักรพรรดิเยอรมันของวิลเฮล์มที่ 1 แห่งปรัสเซีย (18 มกราคม พ.ศ. 2414) ถึงการสละราชสมบัติของวิลเฮล์มที่ 2 (9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2461) รวมเวลา 47 ปี ในสมัยนี้เยอรมนีรุ่งเรืองมากทั้งด้านเศรษฐกิจ การทหาร และอื่นๆ ถือว่าเป็นมหาอำนาจใหม่แห่งยุโรป มีอำนาจเทียบได้กับจักรวรรดิอังกฤษ แต่ช่วงหลังของจักรวรรดิเยอรมันได้มีปัญหากับอังกฤษเรื่องการขยายอำนาจทางทะเล และการสร้างจักรวรรดิอาณานิคมขึ้นมา จึงทำให้เกิดปัญหากับจักรวรรดิอังกฤษมหาอำนาจเดิม ปีค.ศ. 1914 จักรวรรดิเยอรมนีรุ่งเรืองสุดขีด มีอาณานิคมทั่วโลก ทั้งในแอฟริกา อาทิ โตโก แคเมอรูน นามิเบีย และ แทนซาเนีย ส่วนในเอเชียก็มีบริเวณชิงเต่าของจีน และทางตอนเหนือของปาปัวนิวกินี รวมทั้งหมู่เกาะบางแห่งในมหาสมุทรแปซิฟิกด้วย ต่อมาจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการีมีปัญหาเกี่ยวกับเซอร์เบีย จึงเกิดสงครามขึ้นโดย จักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการีตั้งจักรวรรดิเยอรมันเข้าร่วมสงครามในนามฝ่ายมหาอำนาจกลาง เป็นเหตุให้เยอรมันเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ช่วงต้นสงครามฝ่ายมหาอำนาจกลางได้เปรียบฝ่ายสัมพันธมิตรหลายอย่างทั้งกลยุทธ์ทางการสงคราม และความแข็งแกร่งของทหาร ระหว่างสงคราม เยอรมันได้ประดิษฐ์แก๊สพิษที่ทำให้ทหารฝรั่งเศสหายใจติดขัดและอาจถึงตายได้ แต่ระหว่างสงครามพระเจ้าวิลเฮล์มที่ 2 ได้ขอร้องพระบิดาให้ทำสนธิสัญญาสงบศึกกับฝ่ายสัมพันธมิตรแต่ไม่สำเร็จ ช่วงท้ายของสงครามหลังจากที่อเมริกาเข้าร่วมสงคราม เยอรมันก็เริ่มเสียเปรียบ พันธมิตรของเยอรมันทั้ง ออสเตรีย-ฮังการีก็ประกาศยอมแพ้ ส่วนบัลแกเรียและออตโตมันแพ้สงครามให้กับสัมพันธมิตร ทำให้เยอรมนีต้องต่อสู้กับพันธมิตรอย่างโดดเดี่ยวและได้แพ้สงครามในค.ศ.1918 และได้เป็นจุดจบของจักรวรรดิเยอรมนี [ที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/ประวัติศาสตร์เยอรมนี>: accessed date 11/23/2015 7:03:13 AM].

⁶ ในปีค.ศ. 1914 ยุโรปอยู่ภายใต้การถ่วงดุลอำนาจที่มีความเปราะบางระหว่างพันธมิตรของบรรดาชาติมหาอำนาจสองฝ่าย ฝ่ายแรกมีชื่อเรียกว่า “ไตรพันธมิตร” (Triple Alliance) ซึ่งประกอบด้วยเยอรมนี ออสเตรีย-ฮังการี และอิตาลี ข้อตกลงร่วมกันของฝ่ายแรกก็คือ ประเทศสมาชิกจะให้ความช่วยเหลือกันหากประเทศสมาชิกประเทศใดประเทศหนึ่งถูกโจมตีโดยฝรั่งเศสหรือรัสเซีย ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งมีชื่อเรียกว่า “ไตรภาคี” (Triple Entente) ซึ่งประกอบด้วยอังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซีย ข้อตกลงร่วมกันของฝ่ายนี้ก็คือ หากรัฐสมาชิกของรัฐใดรัฐหนึ่งถูกโจมตี รัฐอื่น ๆ จะให้ความช่วยเหลือรัฐนั้นทันที.

รวมตัวกันก่อนหน้านั้น⁷ (Mearsheimer, 2001, p.331) อย่างไรก็ดี หลังจากปี ค.ศ. 1933 เป็นต้นมา ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) ได้ทำให้บรรดาประเทศเพื่อนบ้านของเยอรมนีมีเหตุผลพอที่จะรวมกลุ่มเป็นพันธมิตรเพื่อต่อต้านฮิตเลอร์ การให้ความสำคัญกับความแข็งแกร่งที่เพิ่มขึ้นของเยอรมนีทำให้อังกฤษดำเนินนโยบายผ่อนปรนกับเยอรมนีด้วยการทำความตกลงมิวนิก (Munich Agreement)⁸ เหตุผลที่ชัดเจนสำหรับเรื่องนี้ก็คือว่า บรรดาผู้นำของอังกฤษมีความรู้สึกว่าตนไม่มีทางเลือกอื่นเมื่อต้องเผชิญหน้ากับความเหนือกว่าทางทหารของเยอรมนี

เมียสไซเมอร์ไม่ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แนวคิด Offensive Realism ของตนสามารถนำไปใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างสันติได้ การทอดมิตร (Rapprochement) ระหว่างอังกฤษและสหรัฐอเมริกาในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่คริสต์ศตวรรษที่ 20 และความสำเร็จของสหภาพยุโรปในการแปรสภาพภูมิทัศน์ทางภูมิ-การเมืองของยุโรป ซึ่งทั้งสองกรณีนำไปสู่การตั้งข้อสงสัยที่มีต่อข้อสังเกตที่ว่า การถ่วงดุลอำนาจและการเป็นปฏิปักษ์ที่มุ่งประหัตประหารกันเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของชีวิตระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ดี ข้อท้วงติงเหล่านี้ก็ไม่ได้ลดทอนความสำคัญของหนังสือเล่มนี้ของเมียสไซเมอร์ลงแต่อย่างใด ทว่ากลับทำให้เรามองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความพยายามในการอธิบายวิถีของประวัติศาสตร์ในอนาคตด้วยการใช้กรอบวิเคราะห์เพียงอันเดียว ถ้าเมียสไซเมอร์กวาดสายตาของเขาไปยังเหตุการณ์ของการพยายามสถาปนาสันติภาพอย่างถาวรซึ่งเป็นการปฏิเสธการคาดการณ์ของทฤษฎีดุลแห่งอำนาจโดยสิ้นเชิงแล้วละก็ บางทีเมียสไซเมอร์อาจจะลดความยึดมั่นถือมั่นที่มีอย่างเกินความพอดีในตรรกะของแนวพินิจทางทฤษฎี Offensive Realism และหันมาเปิดกว้างยอมรับแนวพินิจที่มีลักษณะผสมผสานข้อดีของแนวพินิจต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (Eclecticism) ในการอธิบายการเมืองระหว่างชาติมหาอำนาจ

⁷ ข้อความภาษาอังกฤษคือ: "...was due in good part to the fact that Germany did not possess a formidable army until 1939, and thus no compelling reason drew Hitler's foes together until then."

⁸ ความตกลงมิวนิก (Munich Agreement / Münchner Abkommen / Accords de Munich) เป็นการประชุมระหว่างประเทศในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง เพื่อตกลงเกี่ยวกับแคว้นซูดเตนแลนด์ (Sudetenland) และดินแดนเชโกสโลวาเกีย (Czechoslovakia) จัดขึ้นในวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 1938 ที่เมืองมิวนิก ประเทศเยอรมนี โดยประเทศมหาอำนาจได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย เนวิลล์ เชมเบอร์แลน (Neville Chamberlain) จากสหราชอาณาจักร ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) จากนาซีเยอรมนี เบนิตโต มุสโสลินี (Benito Mussolini) จากอิตาลี และดาลาดิเยร์ (Édouard Daladier) แห่งฝรั่งเศส โดยมีเป้าหมายเพื่อประชุมกันถึงอนาคตของเชโกสโลวาเกียกับความต้องการดินแดนเพิ่มเติมของอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ ผลจากสนธิสัญญาดังกล่าว ซึ่งลงนามโดยเยอรมนี อิตาลี สหราชอาณาจักรและฝรั่งเศสได้อนุญาตให้เยอรมนียึดครองดินแดนซูดเตนแลนด์ โดยดินแดนซูดเตนแลนด์มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์อย่างมากต่อเชโกสโลวาเกียและการป้องกันชายแดนส่วนใหญ่.

เอกสารอ้างอิง

- Mearsheimer, J. J. (1983). *Conventional Deterrence*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Mearsheimer, J. J. (1984). Nuclear Weapons and Deterrence in Europe. *International Security* 9/3, 19-46.
- Mearsheimer, J. J. (1995). The False Promise of Institutional Institutions', in M. E. Brown, S. M. Lynn-Jones and S. E. Miller (eds.), *The Perils of Anarchy*. Cambridge, MA: MIT Press, 332-376.
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W. W. Norton.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. London: Addison-Wesley.